

Καθηγ. Χαράλαμπος Μπακιρτζής, Πρόεδρος ΔΣ του Μουσείου Βυζαντινού Πολιτισμού.

Τίτλος ομιλίας: Ο Ρωμανός ο Μελωδός στη Θεσσαλονίκη: Ύμνος του αγίου μεγαλομάρτυρος Δημητρίου.

Τρίτη, 24 Οκτωβρίου 2023, στις 19.00 στο αμφιθέατρο Μελίνα Μερκούρη του Μουσείου Βυζαντινού Πολιτισμού.

Διοργανώνεται από το Σωματείο των Φίλων του Μουσείου Βυζαντινού Πολιτισμού.

ΠΕΡΙΛΗΨΗ

Σε βυζαντινό χειρόγραφο της Μονής Αγίου Ιωάννου Θεολόγου στην Πάτμο σώζεται Ύμνος του αγίου μεγαλομάρτυρος Δημητρίου με την ακροστιχίδα: Του ταπεινού Ρωμανού αίνος. Αποτελείται από προίμιον και είκοσι τρεις οίκους (α' - κγ'): Εισαγωγή (α' και β'), Δίωξις (ε' - ι'), Μαρτύριο και θανάτωσις (ια' - ιζ'), Κατὰ Μανιχαίων (ιη' - κα'), Επίλογος (κβ' και κγ'). Μολονότι το προίμιον και οι πλείστοι των οίκων αναφέρονται στο μαρτύριο του αγίου Δημητρίου, στόχος του Ύμνου είναι στο πλαίσιο της θρησκευτικής πολιτικής του Ίουστινιανού Α', η απαλλαγή των Θεσσαλονικέων από την κακοδοξία του Μανιχαϊσμού και η παραμονή στο Ορθόδοξο δόγμα.

Στην ομιλία αναλύονται χαρακτηριστικά της ποιητικής του Ρωμανού, ποιητικές εκφράσεις του με αναφορά σε σχόλια του Κωνσταντίνου Τρυπάνη και του Οδυσσέα Ελύτη, ως και η ικανότητα του ποιητή στην ψυχογραφική απόδοση χαρακτήρων και καταστάσεων. Επισημαίνονται επίσης θέματα εικονογραφίας του αγίου Δημητρίου που επηρέασαν τον Ρωμανό, θέματα σχετικά με τον τάφο και το λείψανο του αγίου Δημητρίου και τοπογραφικά ζητήματα της Θεσσαλονίκης. Τέσσερις οίκοι (ιη' - κα') του Ύμνου είναι βασική πηγή για τον Μανιχαϊσμό στη Θεσσαλονίκη και το πρώιμο Βυζάντιο.

Ο Ρωμανός ως υμνητής του Ιουστινιανού Α' δεν συμπεριέλαβε στον Ύμνο την κωνσταντινείας καταγωγής μονομαχία Νέστορα και Λυαίου στὸ στάδιο της Θεσσαλονίκης. Έχοντας ως πρότυπο τα Πάθη του Χριστού πρόσθεσε σκηνές και διαλόγους και έδωσε στη διδασκαλία του αγίου Δημητρίου ιεραποστολικό χαρακτήρα. Μετατρέποντας τον άγιο Δημήτριο από κωνσταντινείο μάρτυρα σε ιουστινιάνειο ομολογητή καθιέρωνε και τον εντολέα της μετατροπής Ιουστινιανό Α' ως δεύτερο κτήτορα της βασιλικής του Αγίου Δημητρίου.

Η πανηγυρική εκφώνηση του Ύμνου από άμβωνος μέσα στη βασιλική του Αγίου Δημητρίου από τον ίδιο τον Ρωμανό, ο οποίος θα αποτελούσε μέλος της συνοδείας αυλικών αξιωματούχων που συνόδευσαν τον Ιουστινιανό Α΄ το 534 στη Θεσσαλονίκη, εντάσσεται στην *εορτήν* με αφορμή την ανασκαφή για την ανακάλυψη του τάφου του Αγίου Δημητρίου.